

Передмова

Починати завжди важко, а щось абсолютно нове – й поготів. Та непереборне бажання поділитися думками з іншими людьми змушує рухатися до мети.

Я ніколи не продукував більше кількох сторінок тексту, за винятком диплому чи курсових в університеті. І це при тому, що писати люблю. Чому так? Бо не мав матеріалу, достатнього для створення повноцінного роману. Чи то життя не дарувало цікавих сюжетів, чи то я неухажно придивлявся до навколишнього світу, а може, десь гору над ентузіазмом юного літератора брала банальна лінь, проте щоразу, коли ваш автор брався за перо (лептоп у сучасних реаліях), він насилу витискав із себе пару десятків абзаців – на цьому потуги й закінчувалися, великою мірою, не встигнувши навіть і розпочатися.

Впевнений, так би воно тривало й надалі, але в моєму житті сталася подія, котра змінила геть усе, – подорож у Непал.

Річ у тім, що я дуже люблю мандрувати. Скільки себе пам'ятаю, мене завжди вабили незвідані простори. З дитинства улюбленим предметом була географія, а книжкові полиці кімнати заповнювали пригодницькі романи про мандрівників найрізноманітнішого стибу. Автор цього тексту міг годинами роздивлятися географічні атласи, уявляючи, як він подорожує тією чи іншою країною. Я знав напам'ять столиці мало не всіх держав світу і міг не затаючись вимовити неоковирні назви на зразок Антананаріву чи Секешфегервар. Хоча ні, про Антананаріву збрехав. Довгий час казав «Антанаріву» і вже студентом дізнався, що всі ці роки пропускав друге «на» у назві мадагаскарської столиці.

Побачити світ було моєю мрією, тож немає нічого дивного в тому, що я почав активно подорожувати планетою, щойно подорошлював і став заробляти сякі-такі кошти.

Ясна річ, спершу їздив до близьких європейських країн. Коли наситився Європою досхочу, мою увагу привернули більш екзотичні обшири неподалік від Старого Світу – Близький Схід і Закавказзя. Паралельно я відкрив для себе і, мабуть, найбільш автентичний шматок нашої частини планети – Балкани. Цікавого в подорожах не бракувало, але все це було не те. Хотілося побачити щось абсолютно не схоже на західну цивілізацію.

Справжня Азія, далека й екзотична, вабила мене давно, але якийсь психологічний бар'єр у голові щоразу втримував від купівлі квитків. Підсвідомо лякала відстань, адже це настільки далеко. Культурний бар'єр також непокоїв, однак значно менше – все ж таки відкривати щось нове мені завжди подобалось.

Отож, розігнавши всіх внутрішніх тарганів, я таки наважився. Чому саме Непал? Важко сказати. Я майже нічого не знав про цю країну, окрім того, що її столиця називається Катманду й десь там неподалік розташована найвища гора світу – Еверест. Навесні 2015 року до відомих мені фактів додався землетрус – сумна подія, яка завдала непальцям серйозної шкоди. Погодьтеся, явно не те, що спонукає до візиту.

Та я обрав Непал. Сталось це взимку 2018 року, коли було прийняте чітке рішення їхати до Азії. Спочатку мою увагу привернула Шрі-Ланка, оскільки знайомий нещодавно звідти повернувся й дуже хвалив. Проте це чи не найпопулярніша екзотична країна серед українських мандрівників, а хотілося чогось менш розкрученого. Хоча, безперечно, Цейлон дуже класний!

– Гаразд, – подумав автор, – треба подивитися, що є цікавого поруч.

Індія? Велика й гамірна, одразу може сильно шокувати. Краще починати з чогось легшого, аби адаптуватися поступово. Власне,

я завжди подорожував систематично: спочатку Європа, потім Кавказ, далі Близький Схід. На мою думку, щоби правильно зрозуміти культуру інших країн, вливатися треба потроху, крок за кроком. Якщо ти одразу чкурнеш до якоїсь Папуа Нової Гвінеї, то ризикуєш отримати так званий культурний шок і не зрозумієш місцевого колориту правильно.

Роздуми тривали, аж ось мій палець, котрим я водив по мапі, наткнувся на вузьку смужку між Індією та Китаєм.

– Кат-ман-ду, – прочитав я по складах назву головного міста цієї території.

– А це ідея! Непал – дуже незвичний і цікавий! До того ж, країна невелика, і там має бути спокійніше, ніж в індійських агломераціях. Та й гори красиві! – вибудовувався ланцюжок думок у голові.

Коротше кажучи, рішення брати квитки до Катманду я прийняв за декілька секунд. Сумнівів не лишалось: вирушаю саме туди!

Не хоч переобтяжувати читача не потрібною йому інформацією про підготовку до подорожі, як робить чимало письменників. Будемо відверті, це нікому не цікаво. Більшість людей пропускає такі подробиці (або читає їх не уважно) й одразу переходить до самої мандрівки. Скажу лише одне: не пожалкував! Ще до початку виправи прийняв рішення написати книжку. Раніше я часто робив коротенькі звіти про свої вештання закордонням, але цього разу хотілося вийти на зовсім інший рівень. Так-от, якщо до поїздки я ще роздумував про написання роману, сприймаючи це за новий цікавий досвід і карбування яскравого спогаду про подорож, то після Непалу зрозумів, що це необхідно зробити, – настільки «вставила» ця країна.

Я був там майже два тижні, але почувався так, ніби провів у тому куточку світу кілька місяців! Кожен день був перенасичений подіями й пригодами. Вражало абсолютно все: люди, природа, архітектура, побут. При цьому я розумію, що не побачив і десяти відсотків усього.

Непал – це інша планета. Такого різноманіття кольорів, звуків і запахів годі уявити деінде. З перших секунд на катмандинській (до речі, як правильно?) землі я поринув у шалений вир і крутився в ньому, допоки засніжені верхівки Гімалаїв не щезли в ілюмінаторі літака.

Непал змінив мене. Він подарував внутрішній спокій (і це попри той неймовірний хаос, що, на перший погляд, усюди там панує). Я навчився цінувати те, що є. Я зрозумів, наскільки гарна в нас країна і як ми, українці, полюбляємо скаржитися на лиху долю, тоді як значно бідніші за нас люди широко радіють життю й отримують від нього задоволення.

Непал досі тримає мене. Рисові тераси Гандрука й овечі отари на вузьких гірських стежках. Залиті сонцем восьмитисячники й легіт водоспадів. Підвісні мости над урвищами та вервечки кольорових буддійських прапорців. Бананові сади та курява на дорогах. Розмальовані вантажівки зі смішними мелодіями класиків і маршрутники зі стосами потертих купюр у руках. Вуличний треш непальської столиці й старовинні храми Бактапура. Спокій озера Пхеви та метушня Тамелю. Фешенебельні маєтки й халабуди з дощок і шиферу прямо навпроти. Зграї мавп коло Ступи Сваямбунатх і корови на вулицях Катманду.

Я бачу все це так само чітко й виразно, як бачив тоді. Враження переповнюють, потрібно виплеснути їх на папір.

Отож запрошую тебе, шановний читачу, долучитися до невеличкої подорожі в одну з найцікавіших країн світу та пережити зі мною весь цей різнобарвний калейдоскоп пригод. Гайда!

Старий, побитий життям автобус індійського виробництва повзе розбитою гірською трасою, якщо так можна назвати цей автошлях, на котрому заледве роз'їжджаються два легковики. Позаду себе тарантас лишає хмари куряви, і та повільно осідає на листі бананів, котрому ніде сховатися – росте воно понад дорогою, що тут вдіеш!

Всередині тісно, немов у бляшанці зі шпротами. Людей напхалося під зав'язку, практично всі їдуть до Покхари. Це ніби й недалеко, ста кілометрів нема, та місцевим «хайвеєм» буде години зо три, не менше.

Я сиджу біля вікна й тримаю на колінах величезний гірський наплічник, котрий не вліз на полицю. Добру частину салону коло мене займає компанія молоді, що їде на фестиваль десь в іншому кінці країни. Із собою вони везуть рисовий самогон, або «Riceberg», як його тут жартома називають, перекрутивши назву популярного данського пива «Carlsberg». Один із ватаги сидить окремо в іншій частині автобуса – спереду, на п'ятачку коло водія. Видно, що «Райсбергу» він хильнув нормально, адже його добряче розвезло. Чоловік середнього віку в *дака тоні* – непальській традиційній шапці – підтримує парубка, аби той не гепнувся у прохід. Хлопчина відчайдушно бореться зі сном, його дещо огрядне тіло розгойдується в такт із нашим автобусом. Щоби збадьоритись, молодик обертається до дівчини, яка сидить спиною до нього, і щосили смикає її за волосся. Кобіта аж підскакує від несподіванки. Я думаю, що вона зацідить ляпаса майстрові пікапу, але все обходиться – непалка оцінює стан залицяльника й резонно вирішує не чіпати свого сусіда. Той обертає голову назад

і похнюплюється. Та ненадовго, бо вже наступної миті настрої азата змінюється на позитивний, і він починає розповідати щось веселе, судячи з реакції оточення.

Переглядаюся з непальцем, котрий сидить поряд із Миколою, через прохід від мене. Веселий смагливий брונет невисокого зросту, з допитливими карими очима. Схоже, лідер компанії. На вигляд років двадцять п'ять. Він тицяє на п'яненкою колегу та показує стиснутий кулак із відкритим великим пальцем, наведеним на рот, – подібний жест нагадує пляшку й означає «пити спиртне» в цих краях. Усміхаюся у відповідь.

Раптом водій різко б'є по гальмах – дорогу автобусу перекриває затор із овець, яких чабани женуть на продаж у долину. Закони фізики діють однаково будь-де, навіть у Непалі, тож я лечу пікою в сидіння переді мною, проте встигаю напружити м'язи ший та зупинити свого носа в кількох міліметрах від темно-сірої подряпаной пластмаси. Трохи поодаль із полиці гучно падає чимала сумка, ледь не прибивши худорлявого парубка зі скуйовдженим немитим волоссям, у старій заляженій олімпійці «Puma», котрий стоїть у проході, бо йому не вистачило місця. Хлопчина розвертається й задоволено сміється (мовляв, не зачепило) – посмішка щира та приємна, незважаючи на відсутність одного зуба.

Вивці йдуть повз нашу таратайку неквапом, із якоюся статечністю. Встигаю роздивитися крізь автобусне скло лейбли одягу пастухів-монголоїдів із флегматичними бронзовими обличчями. Такі самі лица були в солдатів армії Чингісхана (розумію, що до Непалу це не має жодного стосунку, просто знайшов ефектне порівняння), яка колись наводила жах на пів світу. Проте ці хлопці нікого не лякають, вони мовчки роблять свою справу, діловито підганяючи отару палками та різко вигукуючи: «Чю!» – так тут промовляють до худоби, аби та швидше рухалася. Один із погоничів слухає музику в навушниках. Цікаво, яку?

Із роздумів мене висмикує різкий ривок автобуса – їдемо далі.

Радісні непальці в салоні щось гучно обговорюють. Повз нас пролітають розмальовані всіма кольорами веселки вантажівки. Кожен далеkobійник вважає за необхідне посигналити, і ми насолоджуємося мелодіями клаксонів на будь-який смак. Це тобі не звичайні гудки, а цілі симфонії! Їхне розкотисте відлуння ще довго гуляє вузькою ущелиною, відбиваючись від прямовисних скель і рухаючись туди-сюди, немов кулька, що відлітає від стін у одній популярній комп'ютерній грі.

Навколо мене гуде, як у вулику. Балакучі ці непальці. Раптом підкидає так, що здається, ніби шлунок зараз вилетить крізь потилицю. Обертаюся ліворуч і знову бачу допитливі вуглики очей лідера ватаги, котрий сидить через прохід. Хлопець явно чекає від мене реакції на якість місцевих доріг або просто хоче поспілкуватися з іноземцем.

– Local bus, – коментую я ситуацію, піднявши догори великий палець, – very nice!

Парубок схвально киває головою:

– Local bus!

Схоже, йому сподобалася відповідь, бо після цього постійно чую це «локал бас» у його розмові з друзями. Локал бас, чоловіче! Ти знав, куди сідав і на що погоджувався, вирушаючи в Непал. Отож терпи мовчки всі незручності Південної Азії. Це тобі не фешенебельний курорт. Було б дивно шукати тут європейського комфорту і, що найважливіше, європейської раціональності. Такі країни потрібно сприймати серцем, а не розумом. Віддатися потоку й плисти, не драгуючись через погану інфраструктуру чи якісь побутові моменти. Розслабся та лови хвилю. Локал бас!

За вікном пролітають неймовірні пейзажі, які змушують затамувати подих. Часом здається, що ти на іншій планеті, – настільки незвичний для українського ока краєвид навколо.

* Місцевий автобус, дуже добре! (англ.).

Біль у коліні та величні гори, на тлі яких рідні Карпати виглядають пагорбами, нагадують про недавні пригоди. Екзотична рослинність нагадує, що ти ще не вдома. Халабуду з дощок і босоногої діти нагадують, що ти маєш цінувати свій дім. Лише десять днів тому ти був іншим.

***

Десять днів тому ми з моїм швагром Миколою нудьгували в невеличкому київському аеропорту «Жуляни», чекаючи на літак до Дубая. Прямого рейсу між Україною та Непалом немає, тож потрібно було робити пересадку в Еміратах.

Напевно, треба написати кілька слів про нашу зовнішність, аби ви мали бодай якусь уявлення про героїв цього твору. Отож зробимо це, поки вони ще сидять на валізах, чи то пак наплічниках, поїдаючи в'ялену ковбасу й запиваючи її сумішшю рому та «Пепсі» зі своїх ППП – пластикових похідних пляшок (зручна штука для мандрівок, до речі).

Я. 33 роки. Зріст середній. Широкоплечий. Не товстий, але й не худорлявий. Волосся темно-русе, коротко стрижене. Очі зелені. Ніс широкий.

Одягнений у спортивний костюм оливкового кольору з червоними лампасами, який дуже нагадує форму тренерів німецького футбольного клубу «Байєрн» (Мюнхен) або вбрання офіцерів збройних сил СРСР, за що свого часу став предметом насмішок мого приятеля, котрий назвав цей продукт турецької легкої промисловості «костюмом гонника-червоноармійця». Взуття також спортивне – легкі кросівки з вентиляційними отворами сірого кольору – те, що треба для гірських походів. А ми, ясна річ, планували йти у Гімалаї. Який же Непал без них!

Микола. 41 рік. Трохи вищий за мене. Атлет. Стрижений машинкою під шість міліметрів. Волосся темне. Очі блакитні. Ніс тонкий.

Мій супутник мав на собі брунатні кросівки, світло-сині джинси з невеликими потертостями в районі колін, спортивний реган сірого кольору та легеньку синю вітровку.

Навряд ці деталі мають для читача як таке велике значення, та все ж вказати їх потрібно – так роблять усі письменники. Не буду плисти проти течії і я.

Отож ми сиділи й чекали. Молода дикторка монотонно оголошувала рейси, пасажирки сновигали туди-сюди між duty free та туалетом, якась дівчинка років чотирьох, із арабською зовнішністю бігала між рядами сидінь.

На відміну від більшості своїх попередніх мандрівок, я не мав того щему всередині, коли ти завмираєш в очікуванні нових пригод і рахуєш секунди до відльоту. Всі емоції вигоріли за день до початку виправи. Квитки до Катманду я купив іще пів року тому. Стадію дитячого захоплення Непалом, котра настала після цього, також пройшов. Якщо ще кілька тижнів тому я справді лічив дні (і навіть години!) до моменту, коли літак відірве шасі від злітної смуги аеропорту «Жуляни», то напередодні все обруло. Лишилися якісь не відомі раніше спокій і відстороненість. Я просто усвідомлював, що завтра буду в абсолютно новій для себе частині світу, й більш нічого.

У Катманду нас мав зустріти Лаксман – непалець, із котрим я, завдяки добрим людям, познайомився через інтернет. Ми мали пожити в нього декілька днів, а потім вирушити на п'ятиденний трек Пімалаями, який він же й організував. Можливо, саме впевненість у-завтрашньому дні у тому, що всі побутові питання на час подорожі вже владнані, і була причиною того внутрішнього спокою, який оповив автора. Зрештою, а чого хвилюватися? Ну, Азія, ну, екзотика. І що? Вони не такі самі люди, як ми? У них не дві руки й не дві ноги? Вони не так само кохають, страждають, веселяться, працюють, народжують і вмирають? Ну, інша культура, архітектура й клімат. Але життя те ж саме, що й скрізь. Ніякого